

Zenei tehetséggondozás vizsgatematika

1. A tehetség, a zenei tehetség fogalma, tehetségmodellek
2. A Renzulli modell értelmezése és iskolai alkalmazása
3. A zenei tehetség fejlesztésének alapkérdései
4. Az iskolarendszerű tehetségfejlesztés viszonyrendszere
5. Az előadóművész alkotó tevékenysége, a zenemű művészi értelme
6. A gyakorlás, mint a tehetségfejlesztés színtere
7. Az értékelés és az osztályzás szerepe, módja az egyéni tehetségfejlesztésben
8. A zenei tehetségfejlesztés szinkronitása és komplexitása
9. A zenehallgatás szerepe a tehetségfejlődésben
10. A zenei tehetségfejlesztés vokális aspektusa
11. A zenetanár főbb szakmai és általános személyiségjegyei

Zenei tehetséggondozás (tematikus vázlatok)

1. téma

A tehetség, a zenei tehetség fogalma

1. Tehetségmodellek

a) Gardner – elmélet

- a sokoldalú intelligencia elmélete
- hét, egymástól független emberi intellektuális képesség (humán intelligencia)
 - logikai-matematikai
 - nyelvi
 - testi-kinesztetikus
 - térbeli
 - zenei
 - interperszonális
 - intraperszonális

b) Piirto modell

- a Gardnernél differenciáltabb tehetségfajták
 - spirituális tehetség
 - előadói tehetség
 - zenei tehetség
 - kézműves tehetség

- kapcsolati tehetség
- kreatív tehetség
- intellektuális tehetség

c) Mönks modellje

- többtényezős tehetségmodell a tehetségfaktorok interakciói alapján
 - kivételes képességek
 - motiváció
 - kreativitás
 - családi környezet
 - iskolai környezet
 - társas kapcsolatok

d) Tannenbaum elmélete

- öt elemből álló elmélet
 - általános képességek
 - speciális képességek
 - nem intellektuális tényezők
 - környezeti tényezők
 - szerencse

e) Ceizel Endre tehetségmodellje

- $2 \times 4 + 1$ faktoros modell
 - átlagon felüli, intellektuális képességek
 - speciális mentális képességek
 - kreativitás
 - motiváció
 - társadalmi környezet
 - család
 - iskola
 - társas kapcsolatok
 - sors

f) Gagné modellje

- a szunnyadó és a megvalósult tehetség elmélete
 - a szunnyadó tehetség = az adottságok együttese
 - területi ismeretek és képességek
 - környezeti katalizátorok szerepe a megvalósulásban

g) Renzulli tehetségmodellje

- átlagosnál magasabb szintű elvont gondolkodás
 - s-faktor: a tehetség irányultsága (pl. nyelv, zene, stb.)
 - g-faktor: információk megértése, alkalmazási képessége, a könnyed fogalomalkotás,
 - fejlett érzelmi intelligencia

- műveltség
- fejlett speciális képességek
 - esetünkben a muzikalitás tulajdonságainak összessége
- kreativitás
 - alkotást tesz lehetővé
 - a divergens gondolkodás (többsíkú gondolkodás)
 - könnyedség (fluencia)
 - rugalmasság (flexibilitás)
 - eredetiség (originalitás)
 - újrafogalmazás (redefiniálás)
 - problémaérzékenység (szenzitivitás)
 - kidolgozottságra törekvés (elaboráció)
- motiváció
 - a feladat iránti elkötelezettség
 - az önmegvalósítás szükséglete

2. A zenei tehetségről

a) Gyarmathy Éva a csodagyerekekről

- valamilyen szinten mindenkinek vannak zenei képességei (Kodály: valamilyen szinten mindenkit meg lehet tanítani énekelni)
- a hangok hatása mindenkire érvényes
- a zenei tehetség a legkorábban felismerhető (még a beszéd előtt!!)
 - két éves kor előtt tud dallamokat énekelni
 - családjában van zenész vagy zeneszerető ember
 - különösen érzékeny a hangokra
 - jó hallása van
 - jó ritmusérzéke van
 - dinamikai érzékenysége van
 - könnyen emlékszik a hallott zenére
 - énekel vagy hangszeren próbálkozik
 - kitartóan érdeklődik a zene iránt
 - szeret zenét hallgatni
 - saját kis dallamokat talál ki
 - variánsokat gyárt
- a kifejlődésben az iskolarendszer és az egyéni szorgalom szerepe
- krízis a serdülőkorban – külső hatások fontossága
- a család kiemelt szerepe a tehetség kivirágzásában
- a korai zenei nevelés kulcsszerepe
- a zenei tehetség jellemzői:
 - kiemelkedő kognitív, percpiciós és motorikus képességek
 - az abszolút hallás vitatott szerepe
 - a zenei tevékenység könnyed és eredményes megvalósítása

- több típusú zenei tehetség (előadó-, alkotó)
- a kreativitás jelenléte
- érzelmi érzékenység
- belső kontroll minősége
- nem feltétlenül szükséges a magas intelligencia a zenei tehetséghez

b) Varró Margit a zenei tehetségről

- zenei képességek és hajlamok átlagosnál magasabb színvonal
- emberi karakter, színvonal
- fejlett belső hallás
- az auditív gondolkodás magas szintje
- a hangszerjátékosok esetében a motorikus képességek átlagon felülisége
- gyors kapcsolat a szándék és a tett között
- a zenei mondandó magas szintű megragadása
- produktivitás és reprodukció
- alkotó és előadó tehetségek közötti különbség

2. téma

A zenei tehetség fejlesztésének alapkérdései

1. Fejleszthető-e a zenei tehetség?

- az egyes speciális komponensek fejleszthetősége
 - a hallásfejlesztés aktuális teendői (csoportos és egyéni oktatásban)
 - a zenei időérzék fejlesztése
 - a hangminőség iránti érzékenység fejlesztése
 - ízlésfejlesztés
 - a zenei gondolkodás fejlesztése
 - a zenei memória fejlesztése
 - a motorikus képességek fejlesztése
- a motivációs bázis folyamatos fenntartása
 - érdekeltté tétel
 - zeneszeretetre nevelés
 - zenei repertoár – nem feladat-együttes, hanem birtokba veendő valóság
 - az önbizalom, a sikerorientáltság növelése
 - a pozitív szituációk, a jutalom eszközének szerepe
 - versenyszituációk az arra alkalmasoknak
 - a családi ösztönzések szerepe
 - az iskola tanárainak, kortársaknak a szerepe
- a kreativitás folyamatos fejlesztése
 - tanár-tanítvány munkamegosztása a különböző életkorokban
 - problémafelvetés és megoldások kialakítása (nem szájbarágás!!!)
 - zenei és zenén kívüli jelenségek asszociálása
- a magas színvonalú elvont gondolkodás

- a fogalmi gondolkodás fejlesztése zenei és zenén kívüli eszközökkel
- a lényeglátás képességének fejlesztése
- az asszociációs képesség mechanizmusának fejlesztése
- az általános és a zenei gondolkodás egymásra hatásának jelensége
- a tanulási folyamat logikus felépítésének elengedhetlensége

3. téma

Az előadóművész alkotó tevékenysége, zenemű művészi értelme

1. A zenei mondandó megnyilvánulása

- a) a művészi értelem fogalma (megfoghatatlan?)
- b) mi a mű megtanulásának és előadásának eredeti célja? (kommunikáció, élmény)
- c) mi határozza meg a művészi előadás színvonalát?
 - tehetség és érzékenység, képzettségi szint
 - megfelelő technikai eszköztár
 - kommunikációs szükséglet és képesség
 - igényesség (a színpadon nem lehet hazudni...)
- d) a zenetanulás és a zongoratanulás folyamatos feladata a zene művészi értelmének felfedezésére tett kísérlet
 - a kottaolvasással egyidejűleg megkezdődik
 - ennek jó módja az ismert zenei anyanyelv használata
- e) a zongorairodalom sokrétűsége és annak alapos tanulmányozása, mint szükséglet
- f) a technikai tanulmányok, etüdök játéka is zenei igénnyel történjen
 - a technikai eszközök megtalálásának legjobb módja a zenei gondolkodásban rejlik
 - megfelelő érzelmi-hangulati állapot előidézésének elengedhetlensége (L. Godowsky pedagógiai módszerét ismertetni)
- g) zenetanulás vagy hangszeratanulás ?

2. Ismerkedés a művel

- a) a kottakép sugallata és más művészek előadásának értékelése (nem utánzása!!!)
- b) nem a művet kell magunkhoz igazítani, hanem nekünk kell azonosulnunk a művel (saját élményanyag szerepe, alkalmassá kell válnunk az előadásra intellektusban és minden másban)
- c) lejátszás és előadás különbsége!
- d) a folyamatos fejlesztő munka szükségessége (irodalmi, társ- és képzőművészeti ismeretgyarapítás)
- e) milyen irányban kell képességeinket fejleszteni? (hallás, előre gondolkodás, időmérték, ritmus, folyamatos önellenőrzés, korrigálás képessége, tudatosság és ösztönösség aránya)
- f) a zenetanulás analitikus és szintetikus elemei, ezek folyamatos használata (forma, gesztusrendszer, szabályos és szabálytalan mozzanatok, stb)
- g) fejlesztenünk kell saját tehetségünket! (A tehetség szenvedély, plusz értelem)

- h) a kifejezés egyszerűsége és célszerűsége (különböző stíluskorszakok nyelvének összekeverése)
- i) az elvont asszociációk képessége, színvonala, szuggeszció
- j) mi a művészi igazság?
- k)

4. téma

A gyakorlás, mint a zenei tehetségfejlesztés színtere

1. A gyakorlás fogalma

- általában
- tanulás-lélektani értelemben

2. A gyakorlás szellemi mozzanatai

- céltudatos munkafolyamat (konkrét gyakorlás)
- célok (hosszú- és rövidtávú)
- motiváltság (akarat, érdeklődés)
- emlékezet (fajtái)
- figyelem (paraméterei)
- hallásfunkciók (fajtái)
- reflexes, automatikus, tudatos

3. A gyakorlás módszerei

- a tanár szerepe a gyakorlás tanításában
- tudatosság, ösztönösség
- a gyakorlás rendszeressége
- a lassú gyakorlás szükségessége (értelmezés, összefüggések)
- analitikus és szintetizáló folyamatok
- a memorizálás tudatos folyamata
- a gyakorlás mennyisége
- a koncert, mint gyakorlás (hibajavítások)

5. téma

Az zenei tehetségfejlesztés iskolai viszonyrendszere

1. A művészeti nevelés szerepe

- művészetközvetítő ismeretek
- művészeti képességfejlesztés (összehasonlítás)
- az esztétikai és érzelmi nevelés együttes hatása

2. Az iskolai hatásmechanizmus

- a gyermekekre gyakorolt kettős hatás: a közismereti csoportdinamika és az egyéni oktatás kontrasztja – jelenségek
- a tanár – tanítvány viszony eltérősége a két esetben
- az oktatási stratégia, a tantervhez való viszony kérdése
- az iskolai értékítéletek érvényesülése, hatása
- az egyéni képességfejlesztés személyi háttere
- a kortársak hatása
- a szülők és az iskola viszonyának szerepe
- pályára állítás vagy csupán megismerés?

3. A zeneoktatás iskolarendszere

- alapfokú zeneoktatás
- középfokú zenei szakképzés
- zeneművészeti felsőoktatás
- zenei művészetközvetítő felsőoktatás

6. téma

Értékelés és osztályzás a zenei képzésben

1. Az értékelés fogalma, szerepe a képességfejlesztésben

- a) a fogalom tartalma
 - zenei gondolkodás felől közelítve
 - technikai oldalról közelítve
 - az értékelés összehasonlító szerepe (tervezett és megvalósult, stb.)
- b) az értékelés célja és folyamatos visszajelző szerepe
- c) az értékelés individuális és testreszabott folyamata, viszonyítási szempontok
- d) zenei felfogás különbözősége és az értékelés
- e) objektivitás és szubjektivitás az értékelésben (kikről szól a kritika?...)
- f) az értékelés motiváló szerepe
- g) értékelés és önértékelés

2. Az értékelés tartalma és módjai

- a) az értékelés tartalma
 - a zenei jelentés és karakterfogalmazás színvonala
 - az elképzelés megvalósulásának kontrollja
 - tehetség és tanult képességek aránya, szerepe
 - a képességfejlődés egyes paramétereinek és összességének értékelése
 - a zenemű megoldottságának szintje, pillanatnyi eredmény

- a fejlődési tendenciák értékelése
- b) az értékelés módjai
 - kognitív (teljesítményre, eredményre koncentráció)
 - humanisztikus (folyamatra összpontosít)
 - analitikus (részletekre koncentráció)
 - holisztikus (a megszerzett képességek egészének működése)
 - kvantitatív (mennyiségi)
 - kvalitatív (minőségi)

3. Az értékelés szintjei

- a) órai tanári értékelés az elhangzottról
 - munkafolyamat részmozzanatai (kottahűség, precizitás, hangzási paraméterek, technikai eszköztár)
 - gyakorlás eredményalapú értékelése
 - órai átalakító munka értékelése
- b) koncertről alkotott értékítélet
 - a közönségélmény felőli értékelés
 - sikerült és nem sikerült mozzanatok tanulságlevonása
- c) képzési periódus vizsgaértékelése
 - folyamat és eredményalapú értékelés
- d) zenei versenyprodukció értékelése
- e) egész tanulmányi időszakot záró vizsgahangverseny értékelése
 - a koncert sikerének és a bejárt fejlődési út értékelése
- f) felvételi vizsga értékelése
 - sorsdöntő szerep, tulajdonságokra koncentráció

4. Értékelés az egyes életkorokban

- a) a tudatosodás folyamatának egyéni üteme és az értékelés módszereinek változása
 - az értékelés az iskolás-, a serdülő- és az ifjú korban, felnőtt korban
- b) értékelés és önértékelés aránya
 - az értékelési szempontrendszer és mód megtanítása
 - az önértékelés részmozzanatainak metodikája

5. A tanári testület értékelési funkciója

- a) saját és kollégáink tanítványainak értékelése egységes rendszerben
- b) szemléletformálás és értékrend kialakítása
- c) az értékelés a zenetanítás teljes viszonyrendszerében (kollégák-szülők-diáktársak...)

6. Az osztályzás, az értékelés egzakt megjelenítése

- a) az osztályzat fogalma, viszonyszám jellege (mikor használjuk?)

- b) tájékoztatás, elismerés vagy szankcionálás?
- c) a finom differenciálás lehetőségei
- d) az igazságos osztályzás folyamatos igénye
- e) objektivitás és szubjektivitás

7. Az értékelés és az osztályzás – a tanár-tanítvány kapcsolat próbaköve

- a) őszinte, motivációs szándékú, segítő viselkedés
- b) reális, egyénre szabott
- c) a negatívumok kezelése, a kritikus értékelés módja
- d) az értékorientált oktatás mintája

7. téma

A zenei tehetségfejlesztés szinkronitása és komplexitása

A két fogalom értelmezése

- szinkronitás: időbeli párhuzamosság
- komplexitás: teljes spektrum
- a tehetség a tulajdonságok minőségi egysége (modulrendszer???)

Emlékeztető: a zenei tehetség fogalma, szerkezete

- a muzikalitás komponensei
- a személyiség további komponensei

1. Fejleszthető-e a zenei tehetség?

- elválasztható-e a személyiségfejlesztéstől a muzikalitás elemeinek fejlesztése?
- az egyes komponensek fejleszthetősége
- a fejlesztés módja (halláskészségek, technika képességek, hangszeres mozzanatok, időérzék, formakultúra, többsíkúság és figyelemmegosztás, közlés és aktivizálás, zenei karakterérzékenység)

2. A fejlesztési folyamat életkori függése

- a tanítás módszereinek változása (repertoár választás, nehézségi szintek, interakció, közlő-foglalkoztató-önállósító munka)
- felfedezés a kisgyermekkorban (tekintélyelvűség)

- a serdülőkori fejlesztés folyamata (a fanatizálás)
- az ifjú kor sajátosságai (partnerség)

3. A fejlődés általános sajátosságai

- arányosság, aránytalanság
- ösztönös-tudatos folyamat
- társ-műveltségi területek szerepe a fejlesztésben (asszociáció)
- egyenletesség-egyenetlenség
- korlátok?
- van-e befejezettség?
- az egyéni képességfejlesztés sajátosságai, testreszabottság, egyéni és csoportos képzés - intézményrendszer

4. Az önálló fejlesztés képességének kialakítása

- szakszerű munkamódszerek megismertetése és végrehajtása
- eredménycentrikus munkavégzés (esztétikai cél – teljesítmény és minőségorientáció)
- fejlett önértékelés kialakítása
- széles látókör és műveltség igénye
- összehasonlítás és összehasonlítottatás szokásának kialakítása
- a tökéletes megoldás elképzelése, törekvés arra, erős akarat és áldozatkészség
- kudarcűrés, sikerorientáltság, motiváció

8. téma

A zenehallgatás szerepe a tehetségfejlődésben

1. Spontán vagy irányított zenehallgatás
 - spontán zenehallgatás (önkéntelen zenei környezet)
 - zenehallgatás tetszés vagy kötelesség alapján
 - a zenehallgatás, mint természetes környezeti elem
2. Az irányított zenehallgatás
 - lemezhallgatás (rögzített hangfelvétel)
 - élő zenei előadás
3. A zenehallgatás ismeretbővítő és képességfejlesztő hatása
 - hangszínhallás
 - zenei időérzék
 - a figyelem terjedelmének növelése
 - figyelemmegosztás
 - szerkezet megértése, formaérzék
 - zenei ismeretbővítés – asszociáció
 - ismeret és élmény kapcsolat
 - előadási sajátosságok
 - zenei kritikai képesség fejlesztése

- a zenei karakterfelismerés képessége
 - stílusismeretek élményalapú elsajátítása
 - ízlés formálása
 - a zenei emlékezet fejlesztése
 - előadók megismerése és beazonosítása
4. Nem ismert zenemű meghallgatása tanulás előtt
- a meghallgatással nyerhető információk
 - a meghallgatással korlátozott saját álláspont kialakítása
 - mit figyelünk meg az első meghallgatáskor?
 - a) műfaji, formai, ritmikai, harmóniai, érzelmi-hangulati szerkezet
 - b) a konkrét zenei szöveg sajátosságai
 - c) a felhasznált kifejezőeszközöket, stilisztikai jellegzetességeket
 - d) a technikai megoldások minőségét
5. Meghallgatás több előadóval
6. A meghallgatás repertoárja és a hallgatók életkori sajátosságai, fejlettségi szintje
- módszeresség, célirányos tevékenység

9. téma

A zenei tehetségfejlesztés vokális aspektusa

1. Zenetörténeti visszatekintés

- az emberi hang jelentése (konkrétól az elvontig)
- a zene felépítésének jelentéstana (ritmus, dallam, összhangzás, hangminőség)
- a vokális zenei fejlődés áttekintése (egy- és többszólamúság, konszonancia-disszonancia)
- zenei nyelv és szöveg kapcsolata (ritmika, súlyrend, hangzók)
- a folklór vokális jellegzetességei
- az éneklés „hangszeres” jellege, a hangszerek „éneklő” használata

2. A hangszeres kultúra

- a „zeneszerszám” használata (kezdetben konkrét anyagok, munkaeszközök)
- a hang megszólaltatásának technikái (levegőoszlop, húr, kifeszített bőr, stb.)
- a hang minősége, a konkrét és az absztrakt tartalom kifejezése (hangutánzás, különféle effektusok)
- a hangszerhasználat testi vonatkozásai (hangszertechnika, fiziológiai meghatározottság)
- szólóhangszeres és zenekari tevékenység – kommunikáció

3. Az énekes alapú zenefelfogás

- a tradicionális hangszeres kultúra vokális vonatkozásai (formaalkotás, ívek, dallamirányok, artikuláció, hangzás minőség)

- a hangszertanulás képességfejlesztése és a vokalitás (Kodály módszer)
a módszer lényege (zenei anyanyelv, éneklés hozzáférhetősége, relatív szolmizáció, zenei memóriafejlesztés, polifónia képességei, stb.)
- az értő zenei olvasás képesség háttere, hangzási kép elképzelése (a gyakorlat szerepe)
vonatkozó kísérlet (szemvizsgálat)
- hangszeres képzés és szolfézs-zeneelmélet szoros kapcsolata (elkülöníthető-e a kettő, lehet-e csoportos az oktatás?)
- artikulációs kultúra és vokális indíttatás a zenei előadásban
- lehet-e mindent énekes alapon elképzelni? (harmóniai színezetek, effektusok, stb.), kell-e tudni szépen énekelni?

4. A hangszeres és vokális zenei képességek arányossága

- viszony a hangszerek technikája és az éneklő zeneiség között
- hangszercsoportok közötti átjárhatóság – vagy átjárhatatlanság

10. téma

A zenetanár főbb szakmai és általános személyiségjegyei

1. A szakmai tulajdonságok magas színvonala

- magas minőségű szakmai tudás,
- a zenei jelenségek hatásának ismerete
- hangszerismeret magas szintje
- korosztálynak megfelelő kommunikációs képesség
- módszertani és didaktikai ismeretek magas színvonala
- társművészeti ismeretek, esztétikai kultúra, ízlés
- általános és szak-pszichológiai, szak-pedagógiai ismeretek

2. A tanár személyiség pedagógiai tulajdonságai

- gyermekszeretet
- a zene szeretete
- színes zenei fantázia
- fegyelmező erő
- szuggesztív képesség
- meggyőzőerő
- határozottság
- tudatosság
- következetesség
- beleélő képesség

- megértés, méltányosság
- értékeklő képesség
- motiváló képesség
- őszinteség, bizalmasság
- pedagógiai optimizmus
- fejlesztési stratégiai elképzelés
- a tanbár-diák kapcsolat életkori sajátosságoknak megfelelő átalakítása

11. téma

A fegyelem és az önfegyelem szerepe a tehetségfejlesztés folyamatában

1. A fegyelem fogalma

- a fegyelem fogalma
- a fegyelem szükségessége
- kapcsolata a céltudatos munkavégzéssel
- az életvezetés hatásrendszere
- a fegyelem motivációja (élmények- érdeklődés-parancsok-kérések-félelem)

2. Fegyelem az egyes korszakokban

- gyermekkori tekintélytiszteltet, a felnőtt iránti szeretetet, bizalom
- a serdülő lázadásai, útkeresése (kötöttségek levetkőzése)
- az ifjúkor önállósága (veszélyek, kísérletek)

3. A tanár fegyelme

- magatartásának követendő példája
- a tudatosan felépített munkafolyamatok,
- merevség vagy egészséges irányítás? (húzd meg - ereszd meg)
- ígéretek, hitelesség, megbízhatóság és bizalom

4. A tanítvány fegyelme

- a serdülő fegyelemre szoktatásának eszközei (motivációk, kényszerek, meggyőzés, a diák keretfeszítései)
- tanításon kívüli együttlét formák (italozás???)
- ingadozások, periodikus változások, tendenciák,
- jutalom, büntetés (megtorlás?)

5. Fegyelem az egyéni oktatásban

- az órai fegyelem
- a munkavégzéshez szükséges fegyelem
- a minőségi, hatékony munka fegyelme (engedékenység saját magunkkal szemben?)

6. Fegyelem a csoportos oktatásban

- a tömegpszichózis
- a csoportok rétegezettsége (különböző képességűek együtt)
- a tanári munka figyelemkötő módszerei, a foglalkoztató tanítás módszere (munkavégzésben felkészülésben)

7. Az önfegyelem kialakítása és gyakorlása

- a tevékenység értelmének, céljainak, áldozatvállalásának tisztázása
- tudatos életvezetés képessége (elméleti, gyakorlati ismeretek)
- az önneveléshez való kapcsolódás

12. téma

A zene kommunikatív jellemzői

1. A hang konkrét jelentésétől a zenei hang elvont jelentéséig
 - a hangjelzések praktikuma az ember őskorában
 - veszély- és tevékenységekhez kötődő hangok
 - érzelmek, hangulatok, parancsok kifejezése (beszéd előtt)

2. Milyen kommunikációs jegyek jellemzik a zenét általában?
 - a zene fogalma (esztétikai szemléletek)
 - a dallam jelentéshordozó szerepe és természete
 - a zenei idő jelentéshordozó szerepe
 - az effektus, a harmóniai háttér jelentéshordozó szerepe
 - az egyes stíluskorszakok kommunikációs változásai
 - vokális és hangszeres zene azonosságai, különbségei

3. Hogyan változik a zenei kommunikáció jelrendszere és kifejezőeszköz-tára az egyes zenei stíluskorszakokban?
 - a kotta fogalma és kezdeti jelrendszere
 - a vonalrendszer és a kulcsok használatának változásai
 - egyéb grafikai jelzések értelmezése
 - a szerzői utasítások
 - a hangzásra utaló dinamikai- és hangszín jelzések értelmezése
 - hangszer arzenál és jelrendszer kapcsolata

4. Hogyan befolyásolják a hangszeres sajátosságok a zenei kommunikáció jellegét?
 - a hangszerhasználat fizikai sajátosságainak szerepe
 - a hangszer hangzási karakterének, mimetikus képességének szerepe
 - kamarazenei aspektusok

5. Milyen a zenei kommunikáció kapcsolata a többi művészeti ággal?
 - társművészeti kapcsolatok: tánc, képzőművészet, irodalom, színjátás, díszlet- és jelmeztervezés,

6. Hogyan kommunikálnak a zeneművek előadói?
 - kamarazenei csoport tagjai
 - zenekar és kórus tagjai

- karmester és együttesének tagjai
7. Előadóművész és közönségének kommunikációja (zenei- és metakommunikáció)
- szóló előadóművész és közönsége
 - zenekar, kamaraegyüttes és közönsége
 - karmester, karvezető és közönsége

18. téma

A zenei hivatástudat kialakítása a zenei szakképzésben

1. A hivatástudat fogalma:

Foglalkozáshoz, munkához fűződő belső elkötelezettség, odaadás, a javadalmazástól viszonylag független motiváció. A pedagógus, a művész személyiségével kapcsolatos legfontosabb elvárások közé tartozik. (Dr. Poór Ferenc) – értelmezés!

Szükségessége:

- a művészeti nevelés, a tehetségfejlesztés, a kultúra átörökítő tevékenység a napi érdekek felett áll
- a személyiségfejlesztés össztársadalmi érdeke (?)
- a hivatástudattal végzett munka minősége
- szerep- és normarendszer
- boldogság tényező (a művész, a tanár és környezete viszonyrendszerében)

2. A művészi látásmód

- a világ jelenségeinek speciális nézőpontja (általános, különös, egyedi)
- a speciális művészeti nyelv birtoklása
- egyéniség, de nem különtség
- a műalkotás átadásának képessége, az oktatás képessége
- elméleti és gyakorlati képzettségi elemek
- örökös megújulás képessége

3. A hivatástudat kialakításának fő tényezői

- **tanári személyiségjegyek** szükséges jelenléte (személyes példamutatás, zenei tehetség, szakma-, tanítvány szeretet, művészi attitűd, tanári attitűd, jellegzetes gondolkodásmód, alkalmazkodó kommunikációs képesség, türelem, pedagógiai optimizmus, önnevelés, önképzés, empatikus képesség, felelősségérzet, őszinteség, stb.)
- a tehetségfejlesztés intézményi háttere
- nemcsak szakmai fejlesztés a mester, tanítvány viszonyban
- a hivatástudat kialakításának időbelisége, összefüggése a tehetségszinttel, a tehetségfejlődéssel (nem kampányfeladat) a korai elhatározás, identitáskeresés

- tanítványaink életkori sajátosságainak szerepe (serdülőkor hatékonysága)
- a siker és a kudarc hatása (kudarckerülés, vagy sikerorientáció)
- a környezeti (társadalmi, családi) hatások iránya és aránya (pénzalapú társadalom, felszínes értékhierarchia)
- a szellemi értékrend társadalmi és egyéni aspektusai

A hivatás gyakorlásának kérdései

- idealizmus és naivitás, a való élet megpróbáltatásai, áldozathozatal
- hivatás és magánélet (összeegyeztethető?)
- a társadalmi elvárások teljesítése, vagy/és befolyásolása

Ajánlott irodalom:

- Anderson, M. (1998) *Intelligencia és fejlődés. Egy kognitív elmélet.* Kulturtrade Kiadó, Budapest.
- (szerk.) Balogh L. & Herskovits M. (1993) *A tehetségfejlesztés alapjai.* KLTE, Debrecen.
- (szerk) Balogh L., Herskovits M. & Tóth L. (1995) *Tehetség és képességek.* KLTE, Debrecen.
- Cropley A.J. (1983) *Tanítás sablonok nélkül.* Tankönyvkiadó, Budapest.
- Czeizel E. (1995) *Számadás a tálentomról.* Corvina, Budapest.
- Czeizel E. (1997) *Sors és tehetség.* FITT Image és Minerva, Budapest.
- Geschwind, N. (1984): *The biology of cerebral dominance: Implication for cognition.* *Cognition*, 17, p.193-208.
- Gyarmathy É. (1998) *Tehetség és a tanulási zavarokkal küzdő kiemelkedő képességű gyerekek.* *Magyar Pedagógia*, 2. szám, 135-153.
- Gyarmathy É. (2001) *A tehetségről.* Arany János Tehetséggondozó Program Egyesülete, Miskolc.
- Gyarmathy É. (2001) *Projektkönyv. Tehetséggondozó projektek készítése és használata.* Arany János Tehetséggondozó Program Egyesülete, Miskolc.
- Gyarmathy É. (2002) *IQ és tehetség. (IQ and giftedness)* In: *IQ vita. Pszichológiai Szemle Könyvtára 5.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 127-154.
- Harsányi I. (1994) *Tehetségvédelem.* Magyar Tehetséggondozó Társaság, Budapest. 52-63.
- (szerk.) Herskovits M. & Balogh L. (1994) *Tehetség és személyiség.* KLTE, Debrecen.
- Jones, M (2001) *Hiperaktív gyermekek.* Édesvíz Kiadó, Budapest.
- Landau, E. (1974) *A kreativitás pszichológiája.* Tankönyvkiadó, Budapest.
- Landau, E. (1990) *Bátorság a tehetséghez.* Calibra, Budapest.
- Mérei F. (1989) *A pszichológiai labirintus.* Magyar Pszichiátriai Társaság, Budapest, 25-35 o.
- Nagy L. (1930.) *A tehetség lélektani problémái.* *Gyermekünk*, 22. évf.
- Polgár L. & Farkas E. (1989) *Nevelj zsenit!* Interart, Budapest.
- Kovács Sándor: *Válogatott írások*
- Ranschburg J. (1988): *A tehetséges tanulók speciális képzésének elméleti és gyakorlati kérdései.* *Pszichológia*, (8) 1, 61-84.
- (szerk) Ranschburg J. (1989) *Tehetséggondozás az iskolában.* Tankönyvkiadó, Budapest,.

Révész G. (1918) A tehetség korai felismerése. Benkő Gyula Csász és Kir. Könyvkiadó, Budapest.

(szerk.) Tóth L. (1996) Tehetség- Kalauz. KLTE, Debrecen,

(szerk) Klein S. & Farkas K. (1990) Tehetségnevelés Magyarországon., Szeged

Vikár Gy. (1996) Válság, túlélés, kreativitás, Balassi, Budapest.

Dr. Duffek Mihály: A zongorapedagógia lehetőségei az előadói készségek fejlesztésében (DLA dolgozat 2004.)

Laczó Zoltán: A zenei megértés, ismeret, tudás esztétikai, pszichológiai, pedagógiai kérdései (2003)

Gyarmathy Éva zenei tehetséggel kapcsolatos írásai

Kovács Sándor: Hogyan gyakoroljunk?

Neuhaus: A zongorajáték művészete. (A zenemű művészi értelme)

Internet – zenei tehetséggondozás, tehetségfejlesztés címszavak